

BAZ METALLER SEKTÖRÜNDE INSAN HAKLARI DURUM TESPITİNİN YÜRÜTÜLMESİ

SENDIKA REHBERİ

SÉVERINE PICARD • PROGRESSIVE POLICIES

Avrupa Birliđi tarafından
ortak finanse edilmektedir

GİRİŞ

IndustriALL Global Union ve industriAll Europe, bağlı kuruluşlarını işçi haklarını savunmak için bir araç olarak insan hakları durum tespitini (İHDT) kullanmaları konusunda güçlendirmek amacıyla iki yıllık ortak bir proje başlatmıştır. Proje, sektörlerindeki tedarik zincirlerinin kendine özgü zorluklarını dikkate alarak çok uluslu şirketlerdeki (ÇUŞ) sendika temsilcileri için pratik bir rehber oluşturmaya odaklanmaktadır. Bu, işçi haklarının, uluslararası dayanışmanın ve sorumlu iş yönetiminin teşvik edilmesine yönelik ortak stratejik yaklaşımın ilerletilmesi ve ortak insan hakları durum tespiti çalışmalarımız için ileriye dönük bir yol üzerinde mutabık kalınması açısından nihai olmasa da önemli bir adımdır.

Bu sektörel rehber, baz metaller sektöründeki işçilerin karşılaştığı riskleri vurgulamaktadır. Bu rehberin, insan hakları durum tespitinin anlaşılması ve uygulanmasına yönelik pratik öneriler sunan bir tanıtım rehberi ile birlikte kullanılması amaçlanmıştır. Burada sunulan tavsiyeler, 3-4 Ekim 2024 tarihlerinde Prag'da düzenlenen bir çalıştay da dahil olmak üzere, IndustriALL Global Union ve industriAll Europe üyeleriyle kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

Bu rehber şirket düzeyindeki stratejilere odaklanmaktadır. Politika savunuculuğu, özellikle hükümetlerin uluslararası standartları onaylaması ve işçi haklarını hayata geçirmesi açısından kritik öneme sahip olmakla birlikte, bu projenin kapsamı dışındadır.

SÉVERINE PICARD

İnsan hakları durum tespiti, insan haklarına saygının tüm iş değer zincirine yerleştirilmesini amaçlamaktadır. Bu süreç, sorumlu iş yönetiminin kurumsal risk yönetim sistemlerine resmi olarak entegre edilmesinden risklerin nasıl ele alındığının raporlanmasına kadar çeşitli adımları içerir.

BU REHBER KİME YÖNELİKTİR?

Bu rehber küresel değer zincirinin (KDZ) tüm seviyelerinde faaliyet gösteren şirket düzeyindeki sendikalara yöneliktir. Sahip oldukları nüfuz düzeyine bağlı olarak - ki bu da büyük ölçüde yürürlükteki yasal çerçevelerin gücüne göre şekillenir - sendikacılar farklı türlerde kaldıraç uygulayabilirler. Örneğin, Avrupa genel merkezde bulunan sendikalar konumlarını kullanarak işletme faaliyetleri genelindeki standartlara nüfuz edebilir ve diğer bölgelerdeki işçilerin de söz sahibi olmasını sağlayabilir. Buna karşılık, tedarik zincirindeki işçileri temsil eden yerel sendikalar, işçi haklarına yönelik risklerin ciddiyetini ve sıklığını doğru bir şekilde değerlendirmek amacıyla genel merkezdeki sendikalara bilgi aktarabilir.

Baz metaller sektöründe, hammadde çıkarımı ciddi işçi sömürsüne karşı korumasız bir durumdur. Sorunların yerel olarak çözülmediği durumlarda, bu alt kademe tedarikçilerdeki işçiler, çalışma koşullarının iyileştirilmesi için büyük müşteri şirketlerde bulunan sendikalara başvurabilir. Buna karşılık, baz metaller otomotiv sektöründeki uzun küresel değer zincirlerinin bir parçasını oluşturmaktadır. Orijinal ekipman üreticileri veya 1. Kademe tedarikçilerdeki işçi sendikaları, metalleri işleyen şirketlerdeki uygulamaların iyileştirilmesine yardımcı olmaya davet edilebilir.

Genel amaç, çok uluslu bir şirketin kendi faaliyetlerinde ve iş ortaklarının faaliyetlerinde standartları iyileştirmek için sendikaların nüfuzunu çeşitli düzeylerde koordine etmek ve böylece küresel olarak daha adil bir rekabet ortamına katkıda bulunmak ve dibe doğru yarışı engellemektir.

1.

MEVCUT İNSAN HAKLARI DURUM TESPİTİ UYGULAMALARI

Pek çok durumda, sendikalar sıfırdan başlamazlar. Baz metaller sektöründeki birçok büyük çok uluslu şirket (ÇUŞ) halihazırda belli ölçüde bir tür risk haritalamasına sahiptir. Bu süreçler, ülkelerin yasal yükümlülüklerine yanıt olarak veya Birleşmiş Milletler standartları gibi bağlayıcı olmayan uluslararası standartlara uyum sağlayarak kurumsal itibarı artırma çabalarının bir parçası olarak geliştirilmiş olabilir. Bu projenin bir parçası olarak, IndustriALL Global Union ve industriAll Europe üyeleri baz metaller sektöründeki mevcut insan hakları durum tespiti süreçlerinin kalitesini değerlendirmiştir. Genel sonuç, önemli eksikliklerin devam ettiği ve insan hakları durum tespitinin tam potansiyelinin gerçekleştirilmekten uzak olduğudur.

Önemli zayıflıklar şunlardır:

- **Şeffaflık** - kendi faaliyetlerindeki istihdama ilişkin sınırlı bilgiler, tedarikçiler ve çalışanları hakkında çok az veya sıfır veri.
- **Risk tanımlama** - genel ve yeterince ayrıntılı değildir, bu da işçi haklarına yönelik ihlallerin ciddiyetini ve sıklığını değerlendirmeyi zorlaştırır. Ülkeler, rakamlar ve vaka türlerine ilişkin veriler genellikle eksiktir.
- **Eylem planları** - genellikle belirsizdir, sektör tarafından yönlendirilir ve sendika katılımı olmadan geliştirilir. Genellikle tedarikçilerden ziyade şirketin kendi faaliyetlerine odaklanan kendi değerlendirmelerini esas alabilirler.

Bu zayıflıkların ele alınması, sendikaların küresel tedarik zinciri genelinde istihdamın izlenmesinde ve anlamlı iyileştirmelerin müzakere edilmesinde aktif bir rol üstlenmesinde gerektirmektedir. Başlangıçta, sadece işin nerede yürütüldüğü ve kaç işçinin yer aldığı hakkında temel bilgilerin toplanması için kayda değer bir çaba gerekebilir.

2.

BAZ METALLER SEKTÖRÜNDE KÜRESEL DEĞER ZİNCİRİ

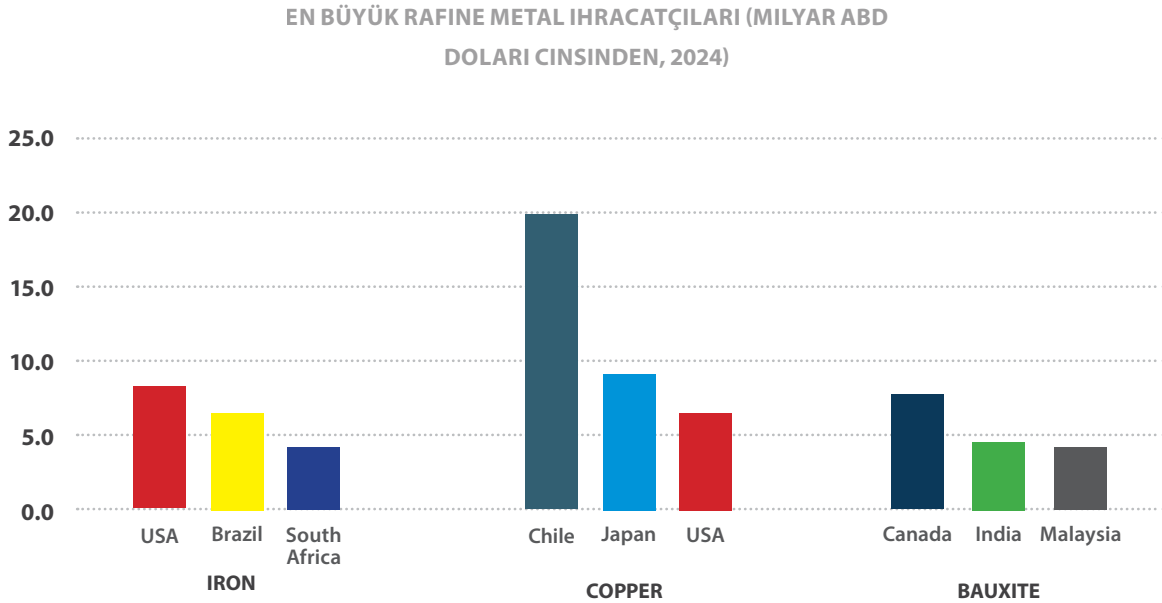
Baz metaller terimi genellikle alüminyum, bakır, kurşun, nikel, demir, kalay ve çinko gibi endüstriyel, demir dışı metalleri ifade eder. Altın ve gümüş gibi değerli metallerin aksine bol miktarda bulunur ve fiyatları makuldür.

Baz metaller için küresel değer zinciri, hammaddelerin çıkarılmasından işleme ve rafinasyona, üretim ve nihai kullanıma kadar tüm aşamaları ve birden fazla ülkedeki nakliye ve ticaret gibi diğer ilgili hizmetleri kapsar.

Bu rehberin amaçları doğrultusunda, baz metaller küresel değer zincirinin başlıca adımları şu şekilde özetlenebilir:

- **Çıkarma: madencilik veya metal içeren cevherlerin ocaktan çıkarılması** (4. Kademe veya üzeri tedarikçiler). Çıkarma işlemi genellikle demir cevheri için Avustralya ve Brezilya, bakır için Şili ve Peru gibi kaynak zengini ülkelerde yoğunlaşmaktadır.
- **İşleme: cevherlerin eritilmesi ve rafine edilerek saf metallere dönüştürülmesi** (3. Kademe tedarikçiler). Bu aşama, ham cevher diğer kıtalardaki kaynak zengini ülkelerden gelse bile, sıklıkla ucuz ve bol elektriğe sahip ülkelerde gerçekleşir. Örneğin Çin, ham cevherin birincil kaynağı olmasa bile küresel bakır arıtma kapasitesinin önemli bir bölümünü kontrol etmektedir.
- **Üretim** (1. ve 2. Kademe tedarikçiler): otomotiv bileşenleri gibi karmaşık ürünleri besleyen yarı mamul ürünlerin (örn. bobinler, teller, levhalar) üretilmesi. OECD istatistiklerine göre, en büyük otomobil parçası ihracatçıları arasında Çin, Hong Kong ve Güney Kore yer almaktadır.
- **Son kullanıcılar** (örneğin, otomotivde orijinal ekipman üreticileri).

Şekil 1: En büyük rafine baz metal ihracatçıları 2024 (kaynak: BM Comtrade temelinde kendi detaylandırmamız)

3.

İŞÇİLERE YÖNELİK RİSKLERE GENEL BAKIŞ

Tanıtım rehberinde belirtildiği gibi, insan hakları durum tespitinin önemli yönlerinden biri risk haritalamasıdır. Bu adım, insan haklarına yönelik risklerin niteliğini ve boyutunu ölçmek amacıyla şirketin ticari faaliyetlerinin haritasını çıkarmasını gerektirir. Sendikalar, işçilere yönelik risklerin türünü, sıklığını ve ciddiyetini belirlemeye yetecek kadar sağlam olduğundan emin olmak için bu haritalamayı gözden geçirmelidir.

Baz metaller küresel değer zincirinde, iş sağlığı ve güvenliği (İSG) en önemli endişe kaynağıdır. Ağır endüstrinin doğası gereği bu riskler hem anlıktır, tehlikeli koşullara kronik olarak maruz kalınması nedeniyle hem de uzun vadeli. Mevcut iş sağlığı ve güvenliği standartlarının uygulanmaması ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. En yaygın riskler şunları içerir:

- **Çıkarma:** fiziksel yaralanmalar, toz ve zehirli maddelerden kaynaklanan solunum yolu hastalıkları, zorla çalıştırma ve özellikle küçük ölçekli madencilikte, kooperatiflerde veya çatışma bölgelerinde sömürüye açık koşullar.
- **İşleme:** IndustriALL Global Union, çelik eritme işleminin özellikle sorunlu olduğunu bildirmektedir. Buradaki esas tehlikeler, öncelikle yüksek sıcaklıktaki ilk cevher dönüşümünde yer alan yoğun fiziksel ve kimyasal tehlikeler nedeniyle artmaktadır. Ham metali daha sonra saflaştıran rafine etme işlemi yüksek riskli olmaya devam etmektedir. Burada tehlikeler kimyasal ve genel fiziksel sorunlara doğru kaymaktadır.
- **Yarı mamul ürünlerin üretimi:** yarı mamul baz metal ürünlerin üretilmesi, madencilik veya eritme işlemlerinden farklı riskler taşır. Tehlikeler hammadde çıkarımından ziyade endüstriyel süreçlerden ve ekipmanların kendisinden kaynaklanmaktadır. Temel riskler arasında ağır makinelerden kaynaklanan fiziksel ve mekanik tehlikeler, gürültüye bağlı işitme kaybı ve kimyasal tehlikeler yer almaktadır. Eritme işlemine göre daha az yaygın olsa da solunum yolu tehlikeleri de mevcuttur.

KOLAYLAŞTIRICILAR

Aşağıdaki faktörler iş sağlığı ve güvenliği kazalarının başlıca kolaylaştırıcıları olarak dikkate alınmalıdır:

- ▶ Sendikal tanınırlığın olmaması
- ▶ Göçmen veya güvencesiz işçiler gibi dezavantajlı işçilerin kullanılması
- ▶ Emek yoğun işlerde dış kaynak kullanımı

Genel olarak, iş gücünün etkisi toplumlarına verilen çevresel zararla eşleştirildiğinde işçiler çifte bedel ödemektedir.

4.

NEREDEN BAŞLAMALI? RISK HARITALAMASI İÇİN TAVSIYE EDİLEN ÖNCELİKLER

Dağınık bir küresel değer zinciri ve buna bağlı risklerle karşı karşıya kalan sendikalar risk değerlendirmesine nereden başlayacakları konusunda kendilerini şaşkına dönmüş ve kararsız hissedebilirler. Aynı zamanda, şirketin önceliklendirmesinin, işçilerin haklarına yönelik ihlallerin ciddiyetini veya sıklığını doğru bir şekilde yansıtmadığına da kanaat getirebilirler. Bu durum özellikle, yerel sendikalarla temasların veya etkili şikayet mekanizmalarının mevcut olmaması halinde geçerlidir.

Baz metaller sektöründeki sendikalar, şirketlerin yüksek riskli ortamlarda önemli faaliyetlerinin olduğu yerleri incelemek suretiyle de öncelikli ülkeleri belirleyebilirler. Ayrıca IndustriALL Global Union ve industriAll Europe tarafından belirlenen siyasi öncelikleri de dikkate almalıdırlar. Genel olarak, şikayetlerin gelişiminin analiz edilmesi esastır.

YÜKSEK RISKLI ÜLKELERİN HEDEFLENMESİ

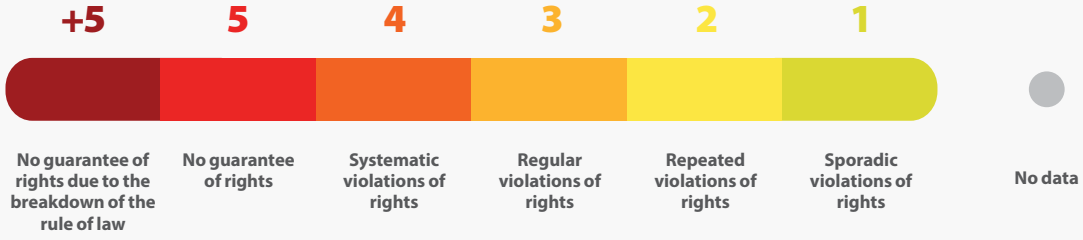
Tavsiye edilen bir sendika ısı haritası, potansiyel olarak etkilenen işçi sayısı için kaba bir gösterge olarak kullanılan ticari ihracat hacimlerine ilişkin verileri derlemekte ve bunları her ülkenin Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) Küresel Haklar Endeksi puanı ile birleştirmektedir. Bu görsel araç, **hem emek yoğun hem de işçi haklarının korunması açısından yüksek riskli ülkelerin belirlenmesine** yardımcı olmaktadır. Başlangıç noktası olarak sendikalar, daha fazla araştırma ve eylemi yönlendirmek için keşif çalışmalarını bu öncelikli ülkelere odaklayabilir.

Örnek olarak, aşağıdaki harita (Şekil 2) işlenmiş demir için tedarik zincirini incelerken odaklanılacak alanların önceliklendirilmesi için bir rehber niteliğindedir. Ülkeler ITUC risk puanlarına göre - yeşilden (işçi haklarının nadiren ihlal edildiği) kırmızıya (hakların hiçbir şekilde güvence altına alınmadığı) - renklendirilmiş ve ilgili potansiyel işçi sayısını gösteren ticaret hacimleriyle üst üste bindirilmiştir. Ticaret hacimleri dairelerle gösterilmiştir: düşük için mavi (toplam ticaret değerlerinin %0-33'ü), orta için turuncu (%34-66) ve yüksek için kırmızı (%67-100).

Yüksek ITUC risk puanı ile yüksek veya orta ticaret hacimlerinin bir arada olduğu ülkelere daha fazla inceleme için öncelik verilmelidir. Bu ülkeler şunları içerir: Çin, Hindistan, Tayland, Malezya, Türkiye, Mısır, Suudi Arabistan ve Zimbabve.

Tedarikçi varlığına bağlı olarak, orta ITUC risk puanı ile yüksek veya orta ticaret hacimlerini bir araya getiren ülkeler de sendikal öncelik listesinde üst sıralarda yer alabilir. Bu ülkeler arasında ABD, Brezilya, Peru, Birleşik Krallık ve Romanya yer alır.

Yeşil ülkeler ITUC riskine düşük düzeyde maruz kalan vakaları temsil etmektedir. Bunlar acil müdahale gerektirmese de, işçilerin şikayetlerinin yerel olarak çözülemediği ve merkeze iletilmediği durumlarda sendikalar yine de uyarılabilir.

ITUC Endeksi ülkeleri, başta örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık hakkı ve grev hakkı olmak üzere uluslararası kabul görmüş toplu işçi haklarına hukuken ve uygulamada uyumlarına göre derecelendirmektedir. Ülkeler 1-5+ kümelerinde derecelendirilir. Yüksek dereceli bir küme, ülkenin toplu hakları güvence altına almadığı anlamına gelir.

Kaynak: www.ituc-csi.org

INDUSTRIALL GLOBAL UNION ODAĞI İLE UYUM SAĞLAMA

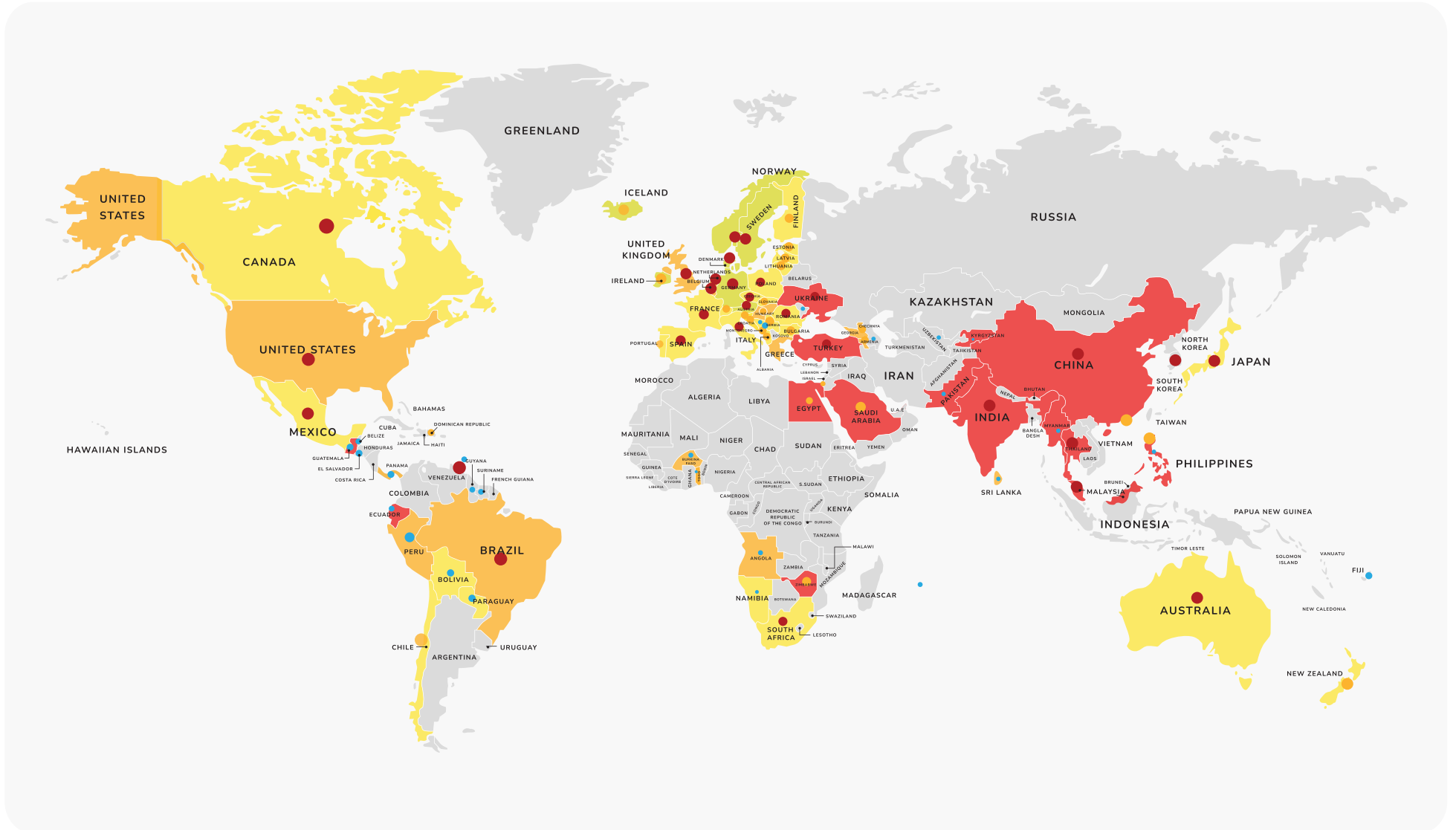
IndustriALL Global Union aşağıdaki ülkeleri yüksek öncelikli hedefler haline getirmiştir:

- **Brezilya (madencilik):** Brezilya, başta demir cevheri olmak üzere küresel baz metaller tedarik zincirinde kritik bir oyuncudur. Bununla birlikte, Brezilya'nın madencilik sektörü ciddi sosyal ve çevresel etkilerle bağlantılıdır. Standartlara uyulmaması ve tedarikçilerin kişisel koruyucu ekipman (KKE) kullanmamasından kaynaklanan seri kazaların yaşandığı iş sağlığı ve güvenliği sorunları çok büyüktür.
- **Hindistan (çelik):** Özellikle dünya çapında ihracat yapmak üzere kurulan büyük çelik tesislerinin inşası nedeniyle Hindistan öncelik arz etmektedir. Sendika liderleri yüksek üretim baskıları, ciddi kalifiye personel sıkıntısı, güvencesiz çalışan işçi sayısındaki artış, kamu sektörü çelik şirketlerinin özelleştirilmesi, madenlerin taşeronlaştırılması, madenlerin kapatılması ve ciddi iş yeri sağlığı ve güvenliği endişeleri olduğunu bildirmektedir.
- **Meksika (tüm faaliyetler):** Meksika, sarı sendikaların (şirket sendikaları) varlığı ve ciddi sendikal baskılar nedeniyle hedef listesinde üst sıralarda yer almaktadır. Burada büyük baz metal işletmeleri (çelik, madencilik) mevcuttur (örn. ArcelorMittal, Teksid) ve belgelenmiş ihtilaflar bulunmaktadır.

ŞİKAYETLERİN ANALİZ EDİLMESİ

İşçi şikayetlerinin analiz edilmesi esastır. Sendikalar, riskli faaliyetlerin nasıl değiştiğini değerlendirmek için şikayetlerin yıldan yıla gelişimini izleyebilir. Bu süreç, **bir dizi bireysel şikayetin aslında ne ölçüde sistemik bir soruna işaret ettiğinin belirlenmesine** yardımcı olur. Bağımsız ve etkili bir şikayet mekanizmasının kurulmasına ilişkin daha fazla ayrıntı aşağıda verilmektedir.

Şekil 2: İşlenmiş demir - yüksek riskli ülkelerin ısı haritası

5.

KALDIRAÇ NASIL UYGULANMALI?

Belirlenen riskler temelinde, şirketin insan hakları bakımından olumsuz etkiye neden olan faaliyetleri durdurması gerekir. Ayrıca şirket gelecekteki olası etkileri önlemek veya en azından hafifletmek için bir plan oluşturulmalıdır. Sendikalar, bu önlemlerden birçoğunu yönetimle müzakere ederek kendilerine özel bir eylem planı oluşturmayı hedeflemelidir.

#1. SENDİKALARIN MASADA YER ALMASININ SAĞLANMASI

Küresel değer zinciri genelinde sendikal temsilin sağlanması, şirketlerin sendikal haklar konusunda net bir taahhüde sahip olması ön koşuluna bağlıdır. Bu taahhüt, son derece yetersiz olabilen ulusal yasal çerçevelerin ötesine geçmeli ve hem kendi operasyonlarında hem de tedarik zinciri boyunca temel ILO standartlarını desteklemelidir.

Ancak, faaliyetlerin yürütüldüğü özellikle Avrupa dışındaki birçok ülkede sağlam bir yasal korumanın bulunmaması büyük bir sorun olmaya, özellikle, devam etmektedir. **Genel merkezdeki sendikalar, küresel ağlar aracılığıyla masada bir koltuk elde etmek için** nüfuzlarını kaldıraç olarak kullanmalı ve tedarik zincirindeki sendikaların da temsil gücüne sahip olmasını sağlamalıdır.

Genel merkez sendikalarının bu çalışmayı desteklemek üzere bir veya birkaç özel insan hakları durum tespiti görevlisi ataması da tavsiye edilmektedir.

IndustriALL Global Union ve Belçikalı çok uluslu şirket Umicore arasında imzalanan Sürdürülebilir Kalkınma Küresel Çerçeve Sözleşmesi, Grup için geçerli olan bir dizi sosyal ilkeyi ortaya koymaktadır. Umicore ayrıca ILO temel çalışma standartlarına bağlı ve uyumlu iş ortakları aramayı taahhüt etmektedir.

Anlaşmanın uygulanmasının izlenmesinden, üst düzey yönetim ile IndustriALL Global Union ve Avrupa Çalışma Konseyi temsilcilerinden oluşan özel bir ortak komite sorumludur. Bu çalışan temsilcileri, her yıl Sözleşmeye uyumu gözden geçirmek üzere iş yerlerine ziyaretler düzenleyebilir.

Kutu 1: Kapsayıcı izleme örneği

#2. ETKİLİ BİR ŞİKAYET MEKANİZMASININ HAYATA GEÇİRİLMESİ

İyi işleyen bir şikayet mekanizması, hem şirketin kendi faaliyetlerinde hem de tedarik zincirinde çalışan işçilere yönelik güvenceleri önemli ölçüde güçlendirebilir ve insana yakışır işin korunmasını destekleyebilir. Etkin şikayet mekanizmaları, sorunların büyük müşteri şirketlerin genel merkezlerine iletilmesine olanak tanır ve bu da zincirin daha aşağıdaki aktörleri etkileyebilir.

Sistem, gerektiğinde Avrupa Çalışma Konseyi'ni (EWC), ilgili federasyonu veya diğer gözetim organlarını bilgilendiren bir yardım hattı ve yapılandırılmış bir eskalasyon süreci içermelidir. Tanıtım rehberi, sendikaların her düzeyde katılımıyla bağımsız ve koordineli bir süreç oluşturan küresel bir çerçeve sözleşmesi (GFA) veya Mutabakat Zaptı (MoU) için yapı taşları sunmaktadır.

İşlevsel bir şikayet mekanizması, hem yerel hem de genel merkez düzeyindeki sendikaların bu mekanizmanın günlük uygulamasında kritik bir rol oynamasını gerektirir.

Yerel düzeyde sendikalar, şikayetlerin sisteme aktarılması ve küresel değer zincirinin çeşitli bölümlerindeki sistemik risklerin gelişiminin belgelenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Tedarik zincirinde ne kadar aşağı inilirse, doğrudan işveren üzerinde yeterli nüfuza sahip müşteri bir şirket belirlemek o kadar zor olabilir. Aşağıdaki 4. uygulama, şikayette bulunmak için en etkili giriş noktasını belirlemek üzere tedarik zincirindeki kaldırıcı gücünün ölçülmesinin önemini açıklamaktadır. Gerekirse, sendikalar destek için IndustriALL Global Union ile iletişime geçmelidir.

Genel merkez düzeyinde, sendikalar, anlaşmazlıkların tatmin edici bir şekilde çözüme kavuşturulması için konumlarını kaldırıcı olarak kullanmalıdır. Bu, 1. uygulamada açıklandığı gibi yerel sendikalarla güçlü temasların sürdürülmesini gerektirir. Zaman içinde sendikalar, kendi risk tanımlamalarını desteklemek ve faaliyetler ve tedarik zincirleri genelinde işçi hakları konusunda kaydedilen ilerlemeyi ölçmek için şikayet verilerini de toplamalı ve analiz etmelidir.

#3. İNSAN HAKLARI DURUM TESPİTİNİN KENDİ FAALİYETLERİNDE TESİS EDİLMESİ

Çok uluslu bir işletmede işçi haklarına yönelik risklerin ele alınması genellikle, **tesislerin sendika tarafından denetlenmesiyle** başlar ve bu da garantili bir erişim hakkı gerektirir.

Bu ziyaretlerde sendikalar, çalışma koşullarını bağımsız olarak izleme, geçerli iş sağlığı ve güvenliği standartlarının uygulanmasını değerlendirme ve şirket raporlarının gerçeği yansıtmasını sağlama fırsatına sahip olacaklardır.

Bunun ardından ilerleme, belirlenen risklerin niteliğine bağlı olarak değişebilen **objektif kilit performans göstergeleri** aracılığıyla izlenmelidir. Göstergeler örneğin şunları içerebilir:

- İş yeri kazalarının sayısı
- Seçilmiş işçi komitelerinin varlığı, bunların oluşumu ve toplantı sayıları
- Toplu pazarlık kapsamı
- Doğrudan ve dolaylı istihdamın payı
- Belirsiz ve belirli süreli sözleşmelerin oranı
- Şikayet mekanizmalarından elde edilen veriler

Sendikalar ayrıca, yatırım yapılan şirketlerin işçi haklarına saygı göstermediklerinde karşılaştıkları finansal, yasal, ve itibari riskleri ön plana çıkararak **finansal yatırımcılarla yakın ilişkiler kurabilir**. Sendikalar, iş yeri ihlallerine ilişkin kanıtları paylaşarak yatırımcıları yönetimden daha güçlü insan hakları durum tespiti politikaları, daha fazla şeffaflık ve düzeltici eylem talep etmeye zorlayabilir. Bazı durumlarda, sendikalar sorumlu yatırımcılar veya emeklilik fonları ile ittifaklar kurarak hissedar kararları sunabilir ve işçi haklarına saygıyı yatırımların devamı için bir koşul haline getirebilir. Bu, sendikaların doğrudan müzakerelerine ilave olarak şirketler üzerinde güçlü bir baskı katmanı oluşturur.

Kutu 2: ArcelorMittal'deki iş sağlığı ve güvenliği ölümlerinin ve kazalarının izlenmesi

IndustriALL Global Union ve industriAll Europe, ArcelorMittal'de devam eden yüksek sayıdaki iş yeri ölümleriyle ilgili endişelerini dile getirmektedir - 2012-2023 yılları arasında 300'den fazla ölüm rapor edilmiş ve binlerce kişinin madenlerde ve çelik tesislerinde kaza ve yaralanmalardan mustarip olduğu tahmin edilmektedir.

IndustriALL Global Union ve industriAll Europe, ArcelorMittal'in güvenliğe yeterince yatırım yapmadığını, sendikaları izleme sürecine dahil etmediğini veya Ortak Küresel Sağlık ve Güvenlik Komitesi'nin yeterince aktif olmaması nedeniyle tutarlı küresel standartları koruyamadığını savunmaktadır.

Kaynak: [ArcelorMittal sendikası küresel eylem günü: iş yerinde ölümleri DERHAL durdurun! | IndustriALL](#) (Bağlantı İngilizcedir)

#4. TEDARİKÇILERLE İLİŞKİLER

KALDIRACIN ÖLÇÜLMESİ

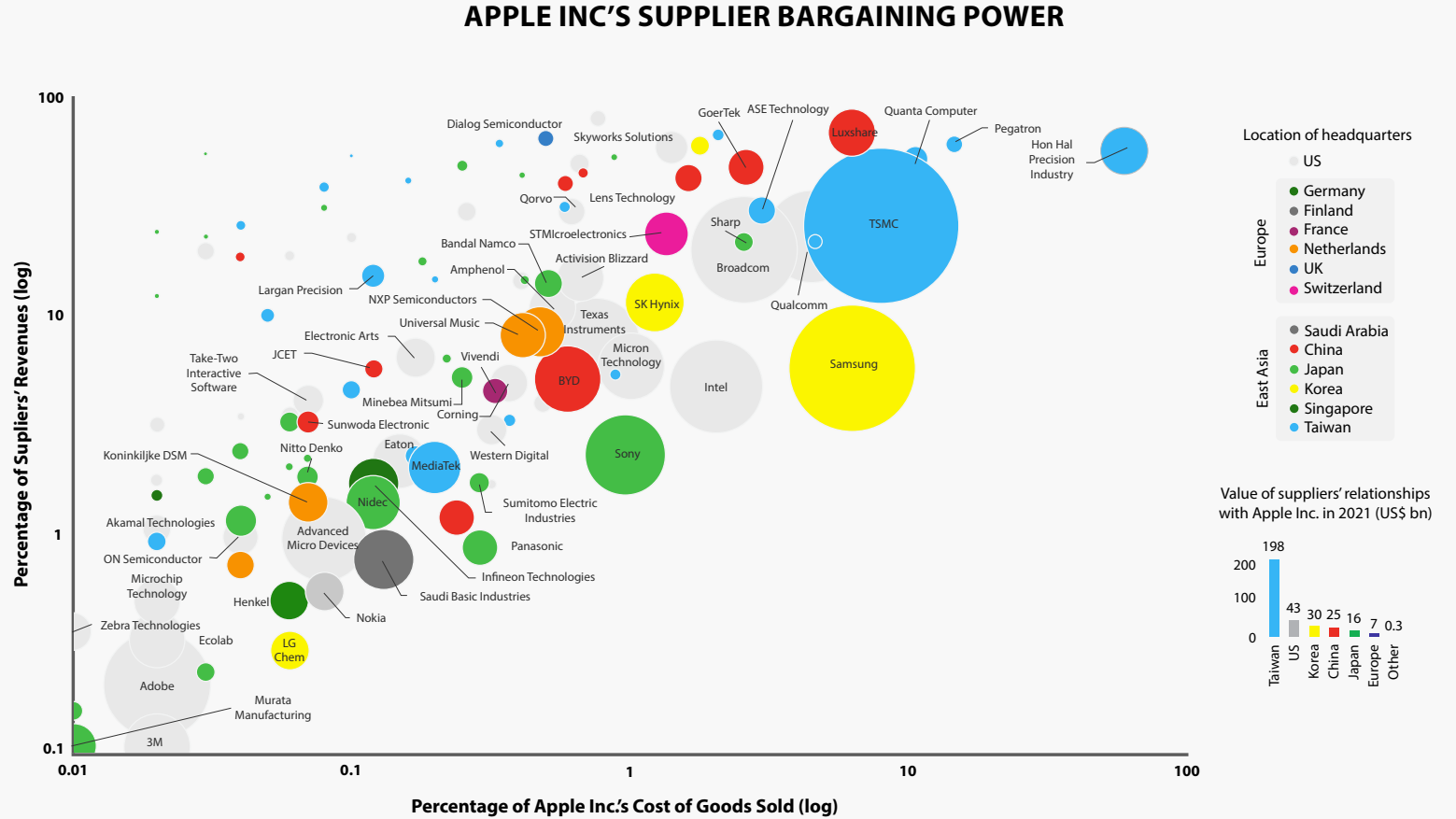
Sendikalar, küresel değer zincirinde kaldırıcılarının en kuvvetli olduğu noktaları tespit etmelidir. Bu anlayış, çabalarını etkili bir şekilde hedeflemelerini ve en anlamlı ve kalıcı değişimi yaratabilecek alanlarda baskı uygulamalarını sağlar.

Kilit faktörler şunları içerir:

- **Bağımlılık** - çok uluslu şirket belirli bir tedarikçinin vazgeçilmez müşterisi ise, sözleşmenin sona erdirilmesi tehdidi değişim için güçlü bir itici güç olabilir.
- **Sahiplik** - büyük şirketler üzerindeki baskı aşağı doğru yayılabilir ve daha küçük tedarikçilerin veya kooperatiflerin davranışlarını etkileyebilir.
- **Finans** - ilgili firmaları kimin finanse ettiğinin belirlenmesi. Örneğin sendikaların emeklilik fonlarıyla yakın ilişkiler kurması, direncin üstesinden gelmesine yardımcı olabilir.

Kutu 3: Kaldıraç ölçümü görseli

Bu diyagram Apple'ın tedarikçileri üzerindeki pazarlık gücünü göstermektedir. Yatay eksen her bir tedarikçinin Apple'ın ürün maliyetine ne kadar katkıda bulunduğunu (Apple'ın bağımlılığı), dikey eksen ise Apple'ın tedarikçinin gelirin ne kadar katkıda bulunduğunu (tedarikçinin bağımlılığı) göstermektedir. Apple, dikey eksende üstte ve yatay eksende en solda yer alan tedarikçiler üzerinde en büyük pazarlık gücüne sahiptir.

Kaynak: Friction Point Research – Analysing Geoeconomic Networks in a Multipolar World (Çok Kutuplu Bir Dünyada Jeoekonomik Ağların Analizi), PowerPoint sunumu (2022)

HAFIFLETICI ÖNLEMLERİN MÜZAKERE EDİLMESİ

Kaldıraç noktaları belirlendikten sonra, sendikalar temel kaygıları gidermek için özel tedbirleri müzakere etmelidir.

İlk adım olarak, genellikle çok uluslu şirketlerin tedarik zincirlerinde sürdürülebilirliği güvence altına almaya çalıştıkları birincil yol olan **tedarikçilerin davranış kurallarına odaklanılabilir**. Sendikalar, bu kuralların sendikal haklara saygı da dahil olmak üzere yeterince net standartlar ve beklentiler ortaya koymasını sağlamalıdır. Ancak, bu kuralların etkinliği uygun izleme ve yaptırıma bağlıdır. Tedarikçilerden uyumu kendi kendilerine değerlendirmelerini istemek yeterli değildir; anlamlı bir izleme için sendikaların da dahil olduğu bağımsız denetimler gerekir.

İhlaller tespit edildiğinde, ana yüklenici veya müşteri harekete geçmelidir. Tepkiler, farkındalık yaratma ve düzeltici önlemlerden sözleşmelerin askıya alınmasına veya en ciddi durumlarda bir bölge veya ülkedeki işletmelerin tamamen kapatılmasına kadar uzanabilir.

İkinci olarak, **yukarıda bahsedilen şikayet mekanizmaları tedarik zincirindeki işçilerin de kullanımına sunulmalıdır**. Bu yapılmadığı takdirde, şirketin kendi faaliyetlerinde insan hakları durum tespiti sayesinde sağlanan ilerleme, en ağır ihlallerin tedarik zincirinde daha fazla örtbas edilmesi riskini taşır.

Son olarak, bağlama bağlı olarak şu gibi ek tedbirler uygulanabilir:

- **İç kaynak kullanımı** - dış kaynak kullanımı modelleri işçiler için baş edilemez riskler yarattığında üretimin bazı kısımlarının tekrar kurum içine alınması.
- **Tedarikçi seçimi** - adil istihdam uygulamalarının teyit edilmiş bir kaydı da dahil olmak üzere, iş ortaklarını seçmek için katı kriterler uygulanması.

6.

SERTİFİKASYON PROGRAMLARI

Çok paydaşlı girişimler; işletmeler, sivil toplum, sendikalar ve bazen de hükümet temsilcileri arasındaki ortaklıklardan oluşur ve sorumlu iş yönetimi alanındaki ortak zorlukların ele alınmasını amaçlar. Bu girişimler yönetim tarafından tamamen kontrol edildikleri takdirde bazen insan hakları durum tespitini baltalayabilirken, samimi girişimler kaldıraç uygulamak için faydalı bir araçtır. İtibar risklerinden endişe duyan şirketler genellikle bir sosyal davranış etiketi karşılığında bu girişimlere bağlı kalarak uyum konusunda rapor vermeyi ve küresel değer zincirlerinde sosyal standartları korumayı taahhüt ederler.

Baz metaller sektöründe, işçi sendikaları **ResponsibleSteel** kuruluşunun yönetim kurulu üyeleridir. ResponsibleSteel, çelik sanayinde sürdürülebilirlik ve etik uygulamaları teşvik eden küresel çok paydaşlı bir girişimdir. Çelik üreticilerinin çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) kriterlerini karşılmasını sağlayan bir sertifikasyon ve standart sistemi sunmaktadır. Bu kapsamda karbon emisyonlarının azaltılması, kaynakların verimli kullanılması, insan haklarının korunması, güvenli ve adil çalışma koşullarının sağlanması ve yerel toplumlarla sorumlu bir şekilde etkileşim kurulması yer almaktadır. Sertifikasyon için saha denetimleri sırasında işçilerin örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık haklarına saygı gösterildiğini doğrulamak için denetçilerin yerel sendikalara danışması da gerekmektedir.

Bu nedenle genel merkezdeki sendikalar, şirketlerini bu girişime uymaya zorlayarak daha üst düzey tedarikçiler için tedarik zincirlerindeki çalışma koşullarını daha kapsamlı bir şekilde araştırmaları için bir teşvik oluşturabilir.

